

3. Козяр М. М., Купчак М. Я. Підготовка екологів до професійної діяльності як педагогічна проблема. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*: зб. наук. праць. Київ, 2017. Вип. 12. С. 31–35.

4. Писаренко П., Самойлік М. Концептуальні засади у підготовці фахівців екологів. *Сучасні освітні технології та інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи*: матеріали 53-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів м. Полтава 23-24 лютого 2022 року. Полтава: ПДАУ, 2022. С. 26–28.

5. Семерня О. М. Формування професійних компетентностей екологів: монографія [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 253 с.

6. Слюта А. М. Формування професійних умінь майбутніх екологів у процесі виробничої практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Чернівці, 2015. 20 с.

7. Сучасний стан та шляхи підвищення якості підготовки фахівців спеціальності «Екологія» в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка. *Витоки педагогічної майстерності / Гомля Л., Дяченко-Богун М., Шкура Т., Рокотянська В., Орловський О.* Полтава, 2023. Вип. 31. С. 35–39 (Серія «Педагогічні науки»).

8. Фесенко Г. Г., Фесенко Т. Г. Особливості інтеграції екологічних компетентностей в освітньо-професійні програми підготовки здобувачів вищої освіти. *Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*, м. Київ, 13 жовтня. Київ: ІТТА, 2021. С. 567–570.

REFERENCES

1. Herasymchuk, O., Kireitseva, A., Melnychenko, I. (2020). Kryterii ta pokaznyky otsinky yakosti pidhotovky fakhivtsiv z ekolohii. [Criteria and indicators for evaluating the quality of training of specialists in ecology]. *Novi tekhnologii navchannia*, 94. S. 73–78.

2. Demchuk, L. I., Alpatova, O. M., Kireitseva, A. V. (2021). Proiektuvannia yak stratehiia profesiinoi pidhotovky maibutnikh ekolohiv ta shliakhy yoho realizatsii. [Projecting as a strategy of professional training of future ecologists and ways of its implementation]. *Pedahohichne proiektuvannia v suchasni osviti: dydaktychni i vykhovnyi aspekt*: kol. monohr. Kyiv: TOV NVP «Rostok A. V.T.». S. 69–78.

3. Koziar, M. M., Kupchak, M. Ya. (2017). Pidhotovka ekolohiv do profesiinoi diialnosti yak pedahohichna problema. [Preparation of ecologists for professional activity as a pedagogical problem]. *Profesiina osvita: problemy i perspektyvy*: zb. nauk. prats. Kyiv. 12. S. 31–35.

4. Pysarenko, P., Samoilik, M. (2022). Kontseptualni zasady u pidhotovtsi fakhivtsiv ekolohiv. [Conceptual principles in the training of ecologists]. *Suchasni osviti tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi zdobuvachiv vyshchoi osvity: dosvid ta perspektyvy*: materialy 53-yi naukovometodychnoi konferentsii vykladachiv i aspirantiv m. Poltava S. 23-24. Poltava: PDAU. S. 26–28.

5. Semernia, O. M. (2020). Formuvannia profesiinykh kompetentnosti ekolohiv [Formation of professional competences of ecologists]: monohrafiia [Elektronnii resurs]. Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka, 253 s.

6. Sliuta, A. M. (2015). Formuvannia profesiinykh umin maibutnikh ekolohiv u protsesi vyrobnychoi praktyky [Formation of professional skills of future ecologists in the process of production practice]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. Chernihiv, 20 s.

7. Suchasnyi stan ta shliakhy pidvyshchennia yakosti pidhotovky fakhivtsiv spetsialnosti «Ekolohiia» v Poltavskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti imeni V.H. Korolenka. (2023). [The current state and ways to improve the quality of training of "Ecology" specialists at the Poltava National Pedagogical University named after V.G. Queen]. *Vytyky pedahohichnoi maisternosti / Homlia L., Diachenko-Bohun M., Shkura T., Rokotianska V., Orlovskiy O.* Poltava, 31. S. 35–39.

8. Fesenko, H. H., Fesenko, T. H. (2021). Osoblyvosti intehtatsii ekochutlyvykh kompetentnosti v osvitho-profesiini prohramy pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity. [Peculiarities of integration of eco-sensitive competences in educational and professional training programs for higher education applicants]. *Aktualni problemy, priorytetni napriamky ta stratehii rozvytku Ukrainy: tezy dopovidei III Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi onlain-konferentsii*, m. Kyiv, 13 zhovtnia. Kyiv. S. 567–570.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОЧУБЕЙ Микола Миколайович – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх екологів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOCHUBEI Mykola Mykolayovych – PhD student Department of Pedagogy and Educational Management Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Наукові інтереси: professional training of future ecologists.

Стаття надійшла до редакції 18.08.2024 р.

УДК 796.071.2:371.134(075.8)

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-187-191

КОШЛЯК Михайло Анатолійович –

кандидат педагогічних наук,

Президент Федерації дзюдо України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4597-299X>

e-mail: mykhailo.koshliak@gmail.com

ПІДГОТОВКА СПОРТСМЕНІВ У ЗАКЛАДАХ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Проблема узагальнювального аналізу діяльності спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю є на сьогодні вкрай актуальною. Нагромадження відповідного фактологічного матеріалу, ступінь зрілості цього питання дають змогу виважено й науково обгрунтовано охарактеризувати особливості, тенденції розвитку й розкрити подальші перспективні шляхи функціонування цих закладів спортивного профілю в сучасних умовах.

У статті здійснено аналіз досліджень українських учених, які стосуються проблеми підготовки спортсменів у навчальних спортивних закладах.

Встановлено, що теорія та практика спортивної підготовки дітей та підлітків мають не тільки свою історію, а й велике майбутнє, тому що спорт виховує, змушує мислити та аналізувати, зміцнює здоров'я, загартовує волю та характер, що, в кінцевому підсумку, визначає майбутній розвиток нації.

У наукових розвідках акцентується увага, що в сучасних умовах функціонування, коли скорочується бюджетне фінансування, керівникам спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю необхідно ще більше уваги звернути на створення сприятливих умов для спортивного удосконалення вихованців. Зосередити основну увагу на неприривності процесу спортивної підготовки, проблему відбору у види спорту, мотивації вихованців до підкорення олімпійських вершин. Так як спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю є важливою ланкою у системі підготовки спортивного резерву, необхідно активно співпрацювати з дитячо-юнацькими спортивними школами, спеціалізованими дитячо-юнацькими школами олімпійського резерву, школами вищої спортивної майстерності, іншими спеціалізованими навчальними закладами спортивного профілю з метою вдосконалення навчальної, виховної та спортивної роботи, для проведення спільних змагань, навчально-тренувальних зборів, науково-практичних конференцій, а також співпрацювати у напрямку матеріально-технічного забезпечення різних видів спорту.

Подальшого розвитку набули аналіз і систематизація досліджень з даної проблеми.

Ключові слова: підготовка спортсменів, заклади спортивного профілю, наукові дослідження.

KOSHIAK Mykhailo Anatoliyovych –

Ph. D. in Pedagogy,

President of the Judo Federation of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4597-299X>

e-mail: mykhailo.koshliak@gmail.com

TRAINING OF ATHLETES IN SPORTS PROFILE INSTITUTIONS IN SCIENTIFIC RESEARCH

The problem of a general analysis of the activities of specialized sports educational institutions is extremely relevant today. The accumulation of relevant factual material and the degree of maturity of this issue make it possible to characterize the peculiarities and development trends in a balanced and scientifically grounded manner and to reveal further promising ways of functioning of these sports institutions in modern conditions.

The article analyzes the research of Ukrainian scientists related to the problem of training athletes in educational sports institutions.

It has been established that the theory and practice of sports training for children and adolescents has not only its history, but also a great future, because sports educates, forces to think and analyze, strengthens health, hardens the will and character, which, ultimately, determines the future development of the nation.

Scientific studies emphasize the fact that in modern operating conditions, when budgetary funding is reduced, managers of specialized educational institutions of the sports profile need to pay even more attention to creating favorable conditions for the sports improvement of pupils. Focus the main attention on the integrity of the process of sports training, the problem of selection in sports, the motivation of pupils to conquer the Olympic peaks. Since specialized educational institutions of the sports profile are an important link in the system of training the sports reserve, it is necessary to actively cooperate with children's and youth sports schools, specialized children's and youth schools of the Olympic reserve, schools of higher sportsmanship, other specialized educational institutions of the sports profile in order to improve educational, educational and sports work, for holding joint competitions, educational and training meetings, scientific and practical conferences, as well as to cooperate in the direction of material and technical support of various types of sports.

The analysis and systematization of research on this problem gained further development.

Keywords: training of athletes, institutions of sports profile, scientific research.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Підготовка спортивних резервів, здатних гідно захищати нашу країну на міжнародній спортивній арені, є актуальною проблемою. Це підтверджують такі нормативно-правові акти галузі фізичної культури і спорту – Закон України «Про фізичну культуру та спорт», Національна доктрина розвитку фізичної культури та спорту, Державна програма розвитку фізичної культури та спорту на 2007–2011 рр., де наголошується, що одним із пріоритетних завдань фізичної культури та спорту в Україні є утвердження авторитету нашої держави у світовому співтоваристві. Важливою ланкою в системі підготовки спортивних резервів займають спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю, які забезпечують розвиток спортивних здібностей та обдарувань дітей і молоді з метою підготовки спортсменів до національних збірних команд України з видів спорту [5, с. 105].

На виконання Указу Президента України «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» № 837/2019 від 8.11.2019 р. Міністерством молоді та спорту України підготовлена «Стратегія розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року» від 4 листопада 2020 р. № 1089 [8]. Одним з головних завдань Стратегії є забезпечення якісної підготовки спортсменів України до Олімпійських, Паралімпійських, Дефлімпійських, Всесвітніх ігор з неолімпійських видів спорту, Шахової Олімпіади, чемпіонатів світу, Європи, Юнацьких олімпійських ігор.

Провідним виконавцем цих завдань виступають дитячо-юнацькі спортивні школи («Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу», Постанова КМУ № 993, від 5.11.2008 р.) [7].

Вітчизняна позашкільна освіта спортивного профілю пройшла досить насичений історичними традиціями шлях становлення і розвитку. Звернення до історії позашкільних закладів, виховання і навчання в них, управління, фінансування і кадрового забезпечення дає змогу врахувати досягнення, прорахунки, перспективи цього важливого соціально-педагогічного процесу у контексті історичної ретроспективи [2, с. 13].

Проблема узагальнювального аналізу діяльності спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю є на сьогодні вкрай актуальною. Нагромадження відповідного фактологічного матеріалу, ступінь зрілості цього питання дають змогу виважено й науково обґрунтовано охарактеризувати особливості, тенденції розвитку й розкрити подальші перспективні шляхи функціонування цих закладів спортивного профілю в сучасних умовах [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел показав, що у науково-педагогічній літературі описано багатий досвід підготовки спортивних резервів, але основна увага вчених зосереджена на питаннях побудови багаторічної підготовки, особливо в дитячо-юнацьких спортивних школах, методики розвитку фізичних

якостей у віковому аспекті, структури тренувальних навантажень з питань відбору спортсменів у види спорту. Подальший розвиток наукових основ підготовки спортивного резерву потребує пошуку ефективних шляхів оптимізації системи багатолітньої підготовки спортсменів у різних видах спорту, про що свідчать роботи Г. Дембровської, А. Івегеш, О. Красницької, В. Левадня, В. Павленка, О. Трояновської та ін.

Мета статті – здійснити аналіз досліджень українських учених щодо проблеми підготовки спортсменів у навчальних спортивних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дитячо-юнацький спорт відіграє значну роль у житті суспільства загалом та кожної людини зокрема, оскільки спортивна діяльність забезпечує розвиток фізичних здібностей вихованців, сприяє створенню необхідних умов для їхнього повноцінного навчання, виховання, оздоровлення та відпочинку. У навчальних закладах спортивного профілю здобувачі освіти не лише набувають певних знань, а ще й виробляють власні навички дотримання найважливіших принципів здорового способу життя, що позитивно впливає на формування свідомого суспільства, яке дбає про своє здоров'я, а також про стан навколишнього природного середовища. На думку Г. Дембровської, перевага спортивно-тренувальної діяльності в інтерактивних навчальних закладах спортивного профілю призводить до зміни системи цінностей вихованців [2].

Як зауважує А. Івегеш: «Особливостями освітнього середовища цього типу навчального закладу є: специфічні умови життєдіяльності вихованців інтернатного закладу спортивного профілю; домінування спортивно-тренувальної діяльності в інтернатному закладі спортивного профілю; вплив виду спорту та спортивних результатів на формування особистісних якостей; специфіка навчально-виховного процесу інтернатного закладу спортивного профілю» [3, с. 82].

В. Гейтенко, В. Пристинський, В. Зайцев зауважують, що «сучасний спорт дітей та підлітків побудований на взаємозв'язку діяльності: тренер – юний спортсмен – сім'я. Така співдружність приводить до успіхів у спорті, сприяє досягненню високих спортивних результатів. Теорія та практика спортивної підготовки дітей та підлітків мають не тільки свою історію, а й велике майбутнє, тому що спорт виховує, змушує мислити та аналізувати, зміцнює здоров'я, загартовує волю та характер, що, в кінцевому підсумку, визначає майбутній розвиток нації» [1, с. 10].

Теорія спорту збагатилася великою кількістю наукових даних, котрі дозволяють здійснювати спортивну підготовку дітей та підлітків з урахуванням особливостей розвитку зростаючого організму і охоплюють не тільки організм в цілому, а й розвиток окремих його систем, що так чи інакше відчують на собі вплив тренувальних та змагальних навантажень [1, с. 9].

У публікації О. Красницької «Середовище інтернатного закладу спортивного профілю деприваційний аспект [4] знаходимо інформацію, що

підготовка спортсменів у навчальних спортивних закладах, затверджуються спільним наказом Міністерства освіти і науки України та Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту. Основні завдання навчальних спортивних закладів: пошук і відбір спортивно обдарованих дітей та молоді; організація інтенсивного й високоєфективного навчально-тренувального процесу, забезпечення участі дітей у змаганнях; створення вихованцями сприятливих умов для поєднання інтенсивних тренувань із навчанням, відпочинком, відновленням сил і енергії; підготовка спортсменів, які здатні успішно виступати на змаганнях; реалізація системи неперервної та ступеневої освіти для обдарованих і висококваліфікованих спортсменів; проведення профорієнтаційної роботи зі спортивною молоддю. Для реалізації своїх основних завдань навчальні спортивні заклади організовують з учнями та студентами навчально-тренувальні заняття відповідно до типових навчальних планів із видів спорту, які затверджуються Міністерством освіти і науки України та Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту, проводять навчально-тренувальні збори, беруть участь у централізованих навчально-тренувальних зборах збірних команд України різних вікових груп, всеукраїнських і міжнародних змаганнях, у тому числі й за кордоном, створюють спортивно-оздоровчі табори. Учнівський склад загальноосвітніх спеціалізованих навчальних спортивних закладів комплектується зі спортивно обдарованих дітей, підлітків, які проживають переважно в цьому регіоні та пройшли попередню підготовку в дитячо-юнацьких спортивних школах (ДЮСШ). Усі питання прийому до навчальних спортивних закладів вирішує приймальна комісія закладу, до складу якої входять провідні фахівці території, на якій розміщено заклад [4].

О. Красницька вказує, що поведінка вихованців інтернатних закладів спортивного профілю обумовлена специфікою підготовки спортсменів у різноманітних видах спорту. Кожен вид спорту має свої характерні особливості й висуває до вихованців конкретні вимоги. В індивідуальних видах спорту спортсмен несе відповідальність за свій результат самостійно. Для тих учнів, які займаються командними видами спорту, складається дещо інша ситуація, адже вільний час спортсмена залежить від розкладу тренувань команди, від'їзду на навчально-тренувальні збори, частоти змагань, де кожен спортсмен несе відповідальність за успішний виступ і досягнення результату командою [4].

У сучасних умовах функціонування, коли скорочується бюджетне фінансування, керівникам спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю необхідно ще більше уваги звернути на створення сприятливих умов для спортивного удосконалення вихованців. Зосередити основну увагу на неперервності процесу спортивної підготовки, проблему відбору у види спорту, мотивації вихованців до підкорення олімпійських вершин. Так як спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю є важливою ланкою у системі

підготовки спортивного резерву, необхідно активно співпрацювати з дитячо-юнацькими спортивними школами, спеціалізованими дитячо-юнацькими школами олімпійського резерву, школами вищої спортивної майстерності, іншими спеціалізованими навчальними закладами спортивного профілю з метою вдосконалення навчальної, виховної та спортивної роботи, для проведення спільних змагань, навчально-тренувальних зборів, науково-практичних конференцій, а також співпрацювати у напрямку матеріально-технічного забезпечення різних видів спорту [5, с. 108].

В. Левадня стверджує, що «завдяки співпраці та спільним зусиллям з боку керівництва фізкультурно-спортивних організацій різних рівнів, органів влади, державних та громадських органів управління фізичної культури та спорту, органів освіти, засобів масової інформації можливе досягнення головної мети – створення належних умов для підготовки спортсменів, здатних успішно виступати на міжнародній спортивній арені» [5, с. 107].

Досліджуючи методичне забезпечення діяльності спортивної школи М. Трояновська серед проблем удосконалення системи підготовки спортивного резерву акцентує увагу на питаннях програмно-методичного забезпечення діяльності інструкторів-методистів, тренерів, впровадження нових методик і технологій в навчально-тренувальний процес, підготовка фахівців спортивної галузі до роботи в умовах диференціації занять для невеликої частини обдарованих дітей і молоді. Перебудова системи поповнення збірних команд України юними спортсменами, спочатку мотивованими та готовими до досягнення високих спортивних результатів, на думку дослідниці, виявила гострий дефіцит кваліфікованих методичних кадрів. Рівень кваліфікації, досвід менеджерської діяльності інструктора-методиста виступає провідним чинником успіху реалізації починів. Забезпечуючи тісний взаємозв'язок методичної і кадрової роботи, дана категорія фахівців на місцях виконує важливу функцію просування галузевих інновацій [9].

Цінним джерелом нашого дослідження є праця колективу авторів В. Павленко, Е. Насонкіна, Є. Павленко «Сучасні технології підготовки в обраному виді спорту» [6], у якій розкрито зміст навчального матеріалу та його планування відповідно до програми ДЮСШ. Досконале виконання основних технічних прийомів і тактичних дій. Формування системи знань з основ техніки і тактики проведення занять в навчальній, позашкільній роботі з фізичного виховання в шкільній секції, оздоровчому таборі, по місцю проживання, набутті знань та організаційних навичок проведення спортивних свят «Веселі старту» та інше [6].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, сучасні учені одностайні в тому, що позашкільна освіта, позашкільні заклади різного типу є невід'ємною складовою реалізації державної освітньої політики і сприяють всебічному, гармонійному розвитку особистості. Вітчизняна позашкільна освіта спортивного

профілю пройшла досить насичений історичними традиціями шлях становлення і розвитку. Звернення до історії позашкільних закладів, виховання і навчання в них, управління, фінансування і кадрового забезпечення дає змогу врахувати досягнення, прорахунки, перспективи цього важливого соціально-педагогічного процесу у контексті історичної ретроспективи. Подальшого розвитку набули аналіз і систематизація досліджень з даної проблеми.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гейтенко В. В., Пристинський В. М., Зайцев В. О. Теорія і методика дитячого та юнацького спорту: навч.-метод. посібн. Слов'янськ: вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 171 с.
2. Дембровська Г. М. Розвиток позашкільних закладів спортивного профілю в Україні (50–70 рр. XX століття). Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. 2017. 331 с.
3. Івегеш А. В. Особливості освітньої діяльності навчальних закладів спортивного профілю України. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. С. 78–83. URL: <https://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/78/19.pdf>
4. Красницька О. Середовище інтернатного закладу спортивного профілю деприваційний аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський зб. наук. пр. / редкол.: В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря. Дрогобич : Посвіт, 2016. Вип. 15. С. 371–378.
5. Левадня В. Аналіз діяльності спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю в Україні. *Молода спортивна наука України*. 2009. Т. 4. С. 105–109.
6. Павленко В. О., Насонкіна Е. Ю., Павленко Є. Є. Сучасні технології підготовки в обраному виді спорту: підр. Харків, 2020. 550 с.
7. Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу. *Постанова КМУ № 993 від 5.11.2008 р.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF#Text>
8. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року. *Постанова КМУ від 4 листопада 2020 р. № 1089*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>
9. Трояновська М. М. Методичне забезпечення діяльності спортивної школи: навч.-метод. посіб. для студентів факультетів фізичного виховання. Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2019. 86 с.

REFERENCES

1. Heytenko, V. V., Prystyns'kyi, V. M., Zaytsev, V. O. (2021). *Teoriya i metodyka dytyachoho ta yunats'koho sportu* [Theory and methodology of children's and youth sports]: navch.-metod. posibn. Slov'yans'k: vyd-vo B. I. Matorina. 171 s. [in Ukrainian]
2. Dembrovs'ka, H. M. (2017). *Rozvytok pozashkil'nykh zakladiv sportyvnoho profilyu v Ukraini (50–70 rr. XX stolittya)* [Development of extracurricular sports institutions in Ukraine (50s–70s of the 20th century)]. *Kvalifikatsiyna naukova pratsya na pravakh rukopysu*. 331 s. [in Ukrainian]
3. Ivehesh, A. V. *Osoblyvosti osvityni diyal'nosti navchal'nykh zakladiv sportyvnoho profilyu Ukrainy* [Peculiarities of the educational activity of educational institutions of the sports profile of Ukraine]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*. S. 78–83. URL: <https://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/78/19.pdf> [in Ukrainian]
4. Krasnyts'ka, O. (2016). *Seredovyshe internatnoho zakladu sportyvnoho profilyu depriyatsiynny aspekt* [Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk]: mizhvuziv's'kyi zb. nauk. pr. / redkol.: V. Il'nyts'kyi, A. Dushnyy, I. Zymomrya. Drohobych : Posvit. Vyp. 15. S. 371–378. [in Ukrainian]
5. Levadnya, V. (2009). *Analiz diyal'nosti spetsializovanykh navchal'nykh zakladiv sportyvnoho profilyu v Ukraini* [Analysis of the activities of specialized sports

educational institutions in Ukraine]. *Moloda sportyva nauka Ukrainy*. Т. 4. S. 105–109. [in Ukrainian]

6. Pavlenko, V. O., Nasonkina, E. YU., Pavlenko, YE. YE. (2020). *Suchasni tekhnolohiyi pidhotovky v obranomu vydi sportu [Modern training technologies in the chosen sport]*: pidr. Kharkiv. 550 s. [in Ukrainian]

7. Polozhennya pro dytyacho-yunats'ku sportyvnu shkolu (2008) [Regulations on children's and youth sports school]. *Postanova KМУ № 993 vid 5.11.2008 r.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

8. *Stratehiya rozvytku fizychnoyi kul'tury i sportu do 2028 roku (2020) [Strategy for the development of physical culture and sports until 2028. Postanova KМУ vid 4 lystopada 2020 r. № 1089]*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

9. Troyanovs'ka, M. M. (2019). *Metodychne zabezpechennya diyal'nosti sportyvnoyi shkoly [Methodological support of sports school activities: navch.-metod. posib. dlya*

studentiv fakul'tetiv fizychnoho vykhovannya]. *Natsional'nyy universytet «Chernihiv's'kyu kolehium» imeni T. H. Shevchenka*. Chernihiv. 86 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОШЛЯК Михайло Анатолійович – кандидат педагогічних наук, Президент Федерації дзюдо України.

Наукові інтереси: теорія і практика фізичного виховання в Україні у XX – на початку XXI століття.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOSHLYAK Mykhailo Anatoliyovych – Ph. D. in Pedagogy, President of the Judo Federation of Ukraine.

Scientific interests: theory and practice of physical education in Ukraine in the 20th – at the beginning of the 21st century.

Стаття надійшла до редакції 05.08.2024 р.

УДК: 316.624.2-053.6:343.85]:378.018.8:34-051](045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-191-196

КРАВЧУК Олена Валентинівна –

аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

Уманського державного педагогічного університету

імені Павла Тичини

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8229-1927>

e-mail: alena2721sasha@gmail.com

ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З ПРАВОПОРУШЕНЬ ПІДЛІТКІВ

У статті розкрито зміст соціальної профілактичної діяльності майбутніх фахівців правоохоронних органів з правопорушень підлітків, що передбачає охоплення всіх форм цих правопорушень та їх профілактику на 3-х рівнях. Сформульовано принципи авторського підходу до змісту соціальної роботи з підлітками з профілактики правопорушень. В основу авторського підходу до проблеми профілактики правопорушень підлітків за допомогою соціальної роботи покладено градацію соціальних відхилень підлітків, схильних до правопорушень: соціальні відхилення особистісного рівня, ситуаційного рівня, середовищного рівня.

Розкрито спеціальні умови реального життя, що зумовлюють виникнення та розвиток соціальних відхилень на ситуаційному рівні: соціальний статус підлітка, його роль як суб'єкта діяльності, характер діяльності, ціннісні критерії підлітка. Виділено типи соціальних ситуацій, що викликають соціальні відхилення ситуаційного рівня та види суб'єктів.

Виокремлено домінуючі взаємини підлітків, які зумовлюються суспільними відносинами: ставлення до соціальної групи, суспільства; ставлення до навчання та інших видів діяльності; ставлення до інших людей; ставлення до навколишнього середовища, матеріальних та духовних пам'яток історії та культури; ставлення до самого себе (самоосвіта, самовдосконалення). Позначено рівні активності соціальної позиції підлітка у межах його соціально значимої спрямованості та суб'єктивні передумови – «коридор девіації».

Впроваджено авторський підхід до соціальної роботи правоохоронних органів як засобу профілактики правопорушень підлітків, що характеризується соціальним, педагогічним та психологічним аспектами. Показано, що результатом соціального аспекту є оволодіння підлітком прийомми самопомоги, педагогічного – профілактика та корекція соціальних відхилень підлітка, психологічного – успішна адаптація особистості підлітка. Визначено принципи авторського підходу до змісту соціальної роботи правоохоронних органів з підлітками з профілактики правопорушень.

Ключові слова: зміст, соціальна профілактична діяльність, майбутні фахівці, правоохоронні органи, правопорушення, підлітки, девіантна поведінка.

KRAVCHUK Olena Valentinovna –

PhD student Department of Pedagogy and Educational Management

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8229-1927>

e-mail: alena2721sasha@gmail.com

CONTENT OF SOCIAL PREVENTIVE ACTIVITIES OF FUTURE SPECIALISTS OF LAW ENFORCEMENT BODIES ON JUVENILE OFFENSES

The article discloses the content of the social preventive activities of future law enforcement specialists on juvenile delinquencies, which involves the coverage of all forms of these delinquencies and their prevention at 3 levels. The principles of the author's approach to the content of social work with teenagers on crime prevention are formulated. The basis of the author's approach to the problem of prevention of juvenile delinquency with the help of social work is the gradation of social deviations of adolescents prone to delinquency: social deviations at the personal level, situational level, and environmental level. The special conditions of real life that lead to the emergence and development of social deviations at the situational level are revealed: the social status of a teenager, his role as a subject of activity, the nature of activity, value criteria of a teenager. Types of social situations that cause social deviations at the situational level and types of subjects are highlighted. The dominant relations of teenagers determined by social relations are singled out: attitude to a social group, society; attitude to education and